

Att vrida nacken av en höna

Det är inte bara i denna spalt som jag försöker torgföra mina tankar om (o)tillväxt. Och mer än en gång har jag fått kommentarer om att jag är otydlig. Man har efterlyst en markering av att det inte är *tillväxt* i största allmänhet som är problemet utan specifikt den *ekonomiska tillväxten*. Jag har mötts av påståendet: "Du är väl inte emot tillväxt av kunskap och biologisk mångfald". Och här förväntas jag nicka och hålla med, men istället är jag är obstinat och säger emot.

Vi behöver självklart en stark biologisk mångfald, men varför hänga upp sig på förändringen, ökningen, tillväxten. Det vi istället borde sträva efter är en tillräcklig artrikedom och ett ekosystem som är robust och kan stå emot störningar. Det är livsviktigt, men att antalet arter och antalet individer i längden ska fortsätta öka är inte något att stå efter. Det finns tydliga och absoluta gränser som visar att BNP inte kan fortsätta växa och parallellen till Moder Natur säger att tillväxten inte heller där är långsiktigt hållbar.

Många tillväxtkritiker verkar ha som taktik att lägga beslag på tillväxtbegreppet och klistra det på sådant som man vill ska öka. "Lyckotillväxt, kunskaptillväxt och tillväxt av antal bin". Visst skulle det vara fina slogans! Och fenomenet tillväxt är ju redan impregnerat med så mycket positiva känslor, så halva slaget skulle väl redan vara vunnet.

Men jag är fortfarande lika envis och hävdar att tillväxten i sig är problematisk. Både när det gäller ekonomi, ekologi och lycka. Vi behöver istället modiga beslutsfattare som vågar sluta krama tillväxten. Även om det är en trygg snuttefilt borde de inse att det är mer konstruktivt att sätta upp målen för samhällsutvecklingen – inte i termer av förändring (tillväxt) – utan i absoluta nivåer. En fördel med ett sådant synsätt vore dessutom att målen skulle kunna vara beständiga och i stor utsträckning lika på alla delar av klotet.

I många länder är de sanitära förhållandena undermåliga. Förorenat vatten är ett av de absolut största problemen och där vore fungerande avloppsrening och tillväxt i antalet personer som har tillgång till toalett relevanta mål. Men, om vi nu tar till det drastiska steget och inte talar om tillväxt i antalet toaletter utan istället om ambitionen att alla ska ha tillgång till en toa är det helt plötsligt ett mål som kan gälla i alla länder och vid alla tidpunkter. I Bangladesh skulle det utan tvekan leda till en tillväxt i antalet toaletter, medan samma mål hos oss vore meningslöst. Å andra sidan skulle det inte heller göra någon skada. Och i den bästa av världar skulle toalettillväxten i Bangladesh efter några år klinga av.

Vid sidan av hygien och sanitet är livsmedelsförsörjningen kritisk. Och om denna ska vara robust och inte beroende av en sårbar infrastruktur är det väsentligt att det finns både praktiska förutsättningar och en utbredd kunskap om djurhållning och lokal odling. Även detta borde kunna formuleras som mätbara mål.

Jag erkänner att mina tankar kan vara både teoretiska och utopiska. Att sätta upp globala mål på antal toaletter och hur många som har kunskap i djurhållning riskerar att vara slag i luften. Ändå hävdar jag med en dåres envishet att det vore betydligt mer konstruktivt än det man ägnar sig åt idag, nämligen att sträva efter tillväxt.

Sedan är det en annan femma att det – under en begränsad tid – skulle leda till tillväxt i antal toaletter i Bangladesh och tillväxt av antalet svenskar som har handlag och kan vrida nacken av en höna. Båda kommer på sikt att vara kritiska överlevnadsfaktorer.

Stellan Tengroth